

УДК 94 (477)

Г 89

Тарас ГРИНЕВИЧ

РАННЯ ЕТНІЧНА ІСТОРІЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У ПОЛЬСЬКІЙ МІЖВОЄННІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

У статті аналізуються погляди польських істориків міжвоєнного періоду на процеси етногенезу на західно-українських землях у часи Київської Русі. Досліджується перебіг дискусії щодо походження племен ляхів та Червенських городів у польській історіографії. Виявлено значний вплив політичної ідеології на осмислення польськими істориками цієї проблеми.

Ключові слова: *Західна Україна, Галичина, Волинь, польська держава, Київська Русь, ляхи, етногенез, походження, кордон.*

Дослідження етнічних процесів на теренах Західної України були одними з центральних у зацікавленнях польських міжвоєнних істориків. Їх розгляд мав важливе значення для формування етнічної самоідентифікації мешканців “південно-східних кресів” Другої Речі Посполитої. Значною мірою ці проблеми розглядались через призму політичних доктрин та реалій польсько-українських відносин у міжвоєнний період. Дослідження польської історіографії з окресленої проблематики має велике значення для з’ясування особливостей розгляду проблем історії Галичини і Волині та їхніх зв’язків із Польщею в історичній свідомості поляків. Особливо актуальними такі дослідження є в наш час, коли великий інтерес проявляється до питань етнічної, історичної та культурної самосвідомості, а також до проблем образів народів у візіях іноземців. Також порушення таких тем є актуальним із сторони поглиблення розуміння різних аспектів польсько-українських стосунків, їх

віддзеркалення як у візіях науковців, так і в свідомості широких суспільних верств. Актуальною ця тематика є і для досліджень регіональної історії Західної України, які повертають для вітчизняної науки здобутки призабутої спадщини польських істориків.

Незважаючи на вагомість дослідження теми для історіографічних студій над польською українікою, досі відсутні спеціальні праці, присвячені польським міжвоєнним студіям над етнічними процесами на теренах давньої Галичини та Волині.

Мета – виявлення особливостей у підходах польських міжвоєнних істориків до проблем етнічної історії давньої Галичини та Волині, виявлення впливів панівних у Другій Речі Посполитій політичних ідей на розгляд цих проблем.

Із закінченням Першої світової війни польський народ після понад столітнього поневолення відновив власну державність. Складна політична ситуація, що постала на міжнародній арені після 1918 р., першочерговою проблемою молодого держави визначила формування її кордонів. Політичні амбіції, що спирались на історичні традиції існування Першої Речі Посполитої, котра змагалась за регіональне лідерство у Східній та Центральній Європі, штовхали поляків на боротьбу за відтворення польської держави в межах XVII – XVIII ст. Друга Річ Посполита в 1919 – 1920 рр. вступила в активні збройні та дипломатичні змагання за розширення свого кордону на схід. Першою її жертвою стала Західно-Українська Народна Республіка, терени якої були приєднані до нової польської держави. Попри мілітарні успіхи, польському політикуму все ж довелося доводити на міжнародній арені легітимність прилучення цих земель. У своїх аргументах польська сторона апелювала до факту “історичної” приналежності західно-українських земель до Польщі та їх культурної однорідності.

Такі аргументи випливали з тривалих традицій польських історичних досліджень, започаткованих ще у середині XIX ст. Вони мали підважити претензії українського населення Східної Галичини на здобуття автономії в Австро-Угорській імперії. Історики намагалися відстояти ідеї як політичної та культурної “польськості” цих земель, так і автохтонність поляків на їх

теренах. У міжвоєнний період ці ідеї повинні були слугувати не лише доказом легітимності для міжнародної спільноти, але й сформувати у молодого покоління поляків та українців усвідомлення політичної і культурної єдності населення західноукраїнських та польських земель, як єдиної політичної нації, та сприяти вихованню толерантності у ставленні до інституцій Другої Речі Посполитої.

Однією з ключових проблем у польській історичній науці було питання етнічної приналежності населення земель пізнішої Галичини та Волині. Підходи до розв'язання цієї проблеми значною мірою пов'язувалися з політичною стороною розгляду проблем “південно-східних кресів”. Суперечка поляків та українців протягом XIX та в першій чверті XX ст. щодо етнічної приналежності цих теренів вплинула і на розв'язання питання їх входження до складу польської чи української держави. Доводячи історичними фактами автохтонність свого народу на цих землях, дослідники намагались легітимізувати його претензії до володіння ними і підважити такі ж наміри опонентів. До Першої світової війни стимулом для польських дослідників при розгляді цієї проблеми були передусім претензії Російської імперії на володіння усіма землями колишньої Київської Русі. Історики змагались з ідеями російської історіографії та публіцистики, що зображали поляків загарбниками теренів колишніх Галицького та Волинського князівств, а етнічні кордони “Русі” проводили аж до Любліна та Кракова. Після війни та падіння Російської імперії на перше місце виступив ідейний конфлікт польської та української історіографії щодо автохтонного етносу на цих землях. Гостроту боротьби обох народів за Галичину та Волинь засвідчила польсько-українська війна 1918 – 1919 рр. та наступне зростання серед українців переконання щодо необхідності від'єднання від політичного організму Другої Речі Посполитої. Отже, доведення власної автохтонності на цих землях мало не лише заперечити претензії українців, але й утвердити самих поляків у баченні історичних коренів на “південно-східних кресах”. Також це було важливим аргументом на міжнародній арені щодо легітимності польського володіння Галичиною та Волинню.

У численних дослідженнях польські історики намагались довести приналежність населення Галичини та Волині до єдиної за своїми мовними, культурними та суспільними ознаками групи племен, що склала основу майбутнього польського народу. За відсутності свідчень у польських історичних джерелах, що вказували б на етнічні характеристики населення цих теренів, польські історики вдавалися до фактів, наведених у руських літописах. Основним таким свідченням була літописна згадка про похід князя Володимира Великого “на ляхів” і завоювання їх городів – Червена, Перемишля та інших. Спираючись на це, польські історики робили висновок, що терени “Червенських міст” були населені “ляськими”, тобто польськими племенами. Наприклад, Юзеф Відаєвіч, закидаючи українській історіографії намагання відшукати у свідченні літопису прихованої інформації, вважав коректним лише дослівний підхід до джерел. Спираючись на твердження “Повісті минулих літ”, він вважав безсумнівною приналежність населення регіону до польських племен [13, 76]. Так само й Фелікс Конечни акцентував, який руський літопис вважав мешканців Червенських городів “ляхами” – поляками. Самі ж ляхи, писав він, “мешкали на північ від Карпат та на схід від Сяну” [8, 9]. Подібних поглядів дотримувався й Адам Шельонговський, що відстоюючи польськість Червенських городів, спирався на свідчення Нестора Літописця [12, 23]. Історик пов’язував їх із племенами бужан (волинян). Ці літописні “ляські племена” бужан (волинян) і були, на думку дослідника, мешканцями Перемишля, Червена та Волиня [12, 14 – 15]. Вацлав Собеський також вважав терени літописних Червенських городів місцем оселення польських племен – “ляхів” [10, 37].

Станіслав Закшевський у “Політичній історії Польщі” зазначав, що у верхів’ях Дністра та Сяну мешкали “польські лютичі”, котрі у джерелах IX ст. названі іменем “лендізі” тобто “ляхи”. Самих же “ляхів” історик розділяв на три окремі родиклани: перемишлян, белзян та лютиків. Двох перших він оселяв відповідно біля Перемишля та Белза, а останніх – над р. Лютою, на березі якої розташований Звенигород [6, 16 – 17]. Цій концепції існування “польських лютичів” опонував Ю.Відаєвіч,

що вважав безпідставним твердження про саме існування такого племені. Але своєю чергою дослідник продовжив ідеї С.Закшевського щодо поділу “ляських племен” на три клани – мешканців Белзької, Червенської та Перемишльської земель. У цих висновках він ґрунтувався на твердженні про наслідування в адміністративному поділі земель, що ввійшли до Польського королівства в XIVст. та традиції кланових територій ще з X ст. [13, 63 – 66]

Прикметно що в польській історичній науці міжвоєнного періоду була й протилежна позиція. Так, Роман Гродецький заперечив ідею польського походження населення Червенських городів. Історик вважав, що свідчення Нестора про похід Володимира на ляхів “не можна розглядати в етнографічному сенсі, а лише щодо державної приналежності” регіону та його населення [4, 53].

Польські дослідники не оминули своєю увагою і проблему етнічного походження та локалізації племені білих хорватів. Вони намагались опонувати домінуючим позиціям російської та української історіографії, представники яких схилилися зарахувати хорватів до групи східнослов'янських племен і через їх локалізацію в районі українських Карпат відстоювали ідею про “руськість” цього регіону. Такі погляди були започатковані Шафариком, котрий виводив назву хорватів від слова “хорби” – “пагорби”, “гори” і з цього робив висновок про їх оселення в Карпатах. Владислав Смоленський, на протигагу російським та українським історикам, зараховував хорватів до польських племен і ділив їх на дві великі групи – Білих і Червоних. Білих хорватів він локалізував на теренах майбутньої Малопольщі. Засновником їх держави вчений вважав князя Крака, що і заклав місто Краків. “Червоних хорватів” він оселяв на теренах українських Карпат [11, 18 – 23].

Значний вплив на дослідження хорватської проблеми мали висновки М.Грушевського, який поставив під сумнів існування Наддністрянської “Хорватії” [1, 213]. Цікаво, що ці ідеї були використані польськими дослідниками у розбудові концепцій, що заперечували приналежність населення Галицького Прикарпаття до “руського народу”. Так, Ю.Відасвіч, ідучи за

висновками М.Грушевського, наголошував, що хорвати “не заселяли перемишльських теренів”, і тому вважав безпідставним зарахування їх мешканців до східних слов’ян.

У контексті пошуків етнічних коренів населення Галичини та Волині польські науковці багато уваги приділяли історії давніх поселень цього регіону. За відсутності прямих літописних свідчень про початки їх історії дослідники вдавалися до філологічного аналізу назви городищ, що мало б виявити походження їх засновників. Александр Брюкнер зазначав, що саме серед західнослов’янських народів, а не на Русі, було популярним ім’я “Пжемисл”, від якого він і виводив назву міста Перемишль [2, 66]. Польські корені назви Перемишля відзначав і В.Собеський [10, 37]. Дослідники також віднаходили польські корені і в назвах інших міст. Зокрема, А.Шельонговський дослідив поширення назви “Червен” на Русі та в Польщі і відзначив закономірність, за якої їх значна кількість траплялись на захід від Бугу за повної відсутності на Наддніпрянщині [12, 18]. Особливо багато таких назв дослідник віднайшов у регіоні Мазовша, що дало йому підстави зробити висновок про колонізаційний рух польських племен з Мазовша на південь – вверх по течії Західного Бугу.

Багато уваги дослідники приділили вивченню походження назви Белза. Вже згаданий А.Брюкнер віднайшов етимологію цього слова тільки в ставропольській мові і перекладав його як “блиск” [2, 66]. Також доказом польського походження слова було використання в ньому складу “ел”, який, на думку дослідника, є специфічним для польської мови. Особливу увагу на походженні назви Белза зосередив і Ю.Відаєвіч. Він знайшов велику кількість подібних топонімів на теренах Польщі та дійшов висновку про польський характер населення давнього Белзу і його околиць [13, 55 – 60]. Питомо польською вважав назву “Белз” і В.Собеський [10, 37].

За інтенсивністю звернення польських істориків виділялася проблема походження міста Холм. Так, Фелікс Конечни розглядав початки руських поселень на захід від Бугу як наслідок пізнішої цілеспрямованої політики руських князів щодо колонізації цих теренів. Дослідник заперечував можливість заснування Холма Данилом Галицьким і вважав

його “старим польським поселенням”, що лише в 1233 р. було зайняте руським князем і зміцнене укріпленнями [7, 29]. Ці заходи, на думку дослідника, були спрямовані на витіснення давнього польського населення регіону. Учений зазначав, що Данило, борючись проти поселень мазурів на півночі Волинського князівства, заклав власний “город” в Дорогочині і цим намагався перервати їх зв’язки з Мазовецьким князівством [8, 30].

Поважну дискусію між польськими та українськими істориками викликало питання походження м. Буськ. Польські вчені поставили під сумнів погляди М. Грушевського, що апелював до назви племені бужан і вважав Буськ-Бужськ їх племінним центром, що попередньо був столицею племені дулібів. А.Шельонговський заперечив запропоноване М.Грушевським тлумачення назви міста і виводив її від ріки Буг [12, 8]. Так само Ю.Відаєвіч, спираючись на висновки польського дослідника Якимовича, що підважив саме існування племені дулібів і вважав їх літературною вигадкою літописця, заперечив тезу про Буськ як столицю дулібів [13, 70]. Натомість А.Шельонговський вважав племінним центром волинян-бужан, під літописними назвами яких, на його думку, приховувались “ляхи”, город Волинь. Дослідник назву міста вважав основним свідченням на користь польського характеру міста, оскільки вона мала неабияке поширення на теренах Польщі та в межиріччі Одри та Ельби [12, 19 – 22].

Особливе місце серед зацікавлень польських істориків посідала проблема локалізації давніх городів на теренах Галичини та Волині. Так, А.Шельонговський у своїй концепції ототожнення волинян з “ляхами”, керуючись свідченнями Яна Длугоша, локалізував м. Волинь на лівому березі ріки Буг при впадінні в нього р. Хучви. Йому одностайно опонували як М.Грушевський, так і низка польських істориків, що вважали дані Длугоша малодостовірними. М.Грушевський, С.Закревський [14, 305] та Ю.Відаєвіч [13, 68], керуючись свідченнями “Повісті минулих літ”, розташовували його на протилежному – лівому березі Бугу. Це дало підстави Ю.Відаєвічу заперечити твердження про приналежність Волині і волинян до “племені ляхів”.

Особливо багато уваги польські, українські й російські дослідники приділили проблемі локалізації літописного города Червена. Теорії щодо його розташування мали значні розбіжності. К.Потканський та А.Шельонговський висловлювались за його локалізацією на теренах Холмщини коло Ухань [12, 14 – 15]. Натомість особливої популярності набула ідея С.Церхи [3, 261 – 262] і В.Семковіча, що пов'язували літописний Червен з с. Чернейовом, де знаходили рештки невідомого городища. Ці погляди згодом підтримав Ю.Відаєвіч [13, 9 – 10]. Оригінальністю відрізнялася концепція С.Закшевського, що локалізував Червен над притокою Дністра – р. Джурин і пов'язував його з пізнішим м. Червоногородом [6, 16 – 17]. Такі погляди історика підтримав В.Кентжинський.

Дослідження генези племен та городів давньої Волині і Галичини було покладене польськими істориками в основу визначення етнічних кордонів між давніми польськими та руськими племенами. Вони слугували і політичній меті обґрунтування приналежності “південно-східних кресів” до польської держави через доведення автохтонності поляків і визнання українців прийдшим елементом на цих теренах. За встановлення точного пролягання давнього етнічного кордону між обома народами взялися Ф.Конечни та Ю.Відаєвіч. Ф.Конечни, ідучи за даними топонімічних досліджень С.Церхи, зробив висновок про польську етнічну приналежність Холмщини і визначив р. Західний Буг етнографічною межею поляків і “русинів” [8, 7]. Основним завданням праці “Південно-східні креси Польщі в X і XI ст.” Ю.Відаєвіч визначив встановлення етнічного кордону. Керуючись філологічним аналізом топонімів, він визначив границю між обома народами вздовж лінії верхньої течії Дністра – верхньої течії Західного Бугу – верхів'я Стиру – середньої течії Бугу [13, 49].

Відстоюючи ідею про польське етнічне походження населення давньої Галичини та Волині, польські історики зіткнулися з проблемою зв'язків цих теренів з польською державою. Чи входили ці землі в склад давньої держави П'ястів, а якщо входили, то коли. Ці питання ставили перед собою дослідники в контексті цієї проблеми. Відповіді на них давали

змогу опонувати російським та українським історикам у їх твердженнях про руський характер населення регіону. Вони виходили з позиції, що руські терени Червенських городів та Білої Хорватії були завойовані польськими князями. Цим вони пояснювали літописне повідомлення про те, що Володимир у 981 р. відібрав ці землі у “ляхів”, що насправді були не мешканцями давньої Галичини та Волині, а їх підкорювачами з земель корінної Польщі.

Про первинне входження “південно-східних кресів” до складу найдавнішої польської держави Мешка I твердив В.Смоленський [11, 23]. Оскар Халецкий також схилився до цієї думки. Історик наголошував, що вже саме звернення усіх політичних інтересів Мешка I на захід і недооцінка ним “східної проблеми” розв’язали польсько-руський конфлікт, початком якого було захоплення Володимиром польських городів над Бугом та Перемишля [5, 24]. Обидва дослідники, відзначаючи приналежність “Червенських городів” до держави Мешка I, бачили їх населеними поляками і відстоювали ідею про “природну” єдність цих теренів з Польщею та вважали не перших П’ястів завойовниками, а Володимира Великого.

Інші польські дослідники, вбачаючи у населенні давньої Галичини та Волині частину польського народу, все ж заперечували входження їх земель до держави Мешка I. Влодзімеж Антоневич вважав, що “Червенські городи” до їх завоювання руськими князями в 981 р. були у тісному зв’язку з краківсько-сандомирськими землями, що тоді залежали від чеської держави [9, 65]. Ф.Конечни також заперечував входження “землі ляхів” до складу підконтрольних Мешкові I теренів і вважав, що в X ст. вони взагалі не були в орбіті політичних зацікавлень польських володарів [8, 11]. Особливим був погляд С. Закревського на проблему, що “лендізі – ляхи”, ще до утворення Держави П’ястів, попали наприкінці IX ст. в залежність від Русі [6, 17]. Лише за Мешка I вони короткочасно були під владою Польщі, панування якої в цьому регіоні перервав Володимир Великий походом 981 р. [6, 30].

Польські дослідники розглядали польсько-руське суперництво за володіння теренами давньої Галичини та Волині початком вікового конфлікту двох народів, що в пізнішому часі

вилився у конфлікт поляків з українцями та росіянами. Особливо на цьому акцентував свою увагу О.Халецький [5, 24]. Історики по-різному тлумачили причини експансії руських князів на ці землі. Так, В.Собеський бачив у ній одну з хвиль руської колонізації, що була спричинена натиском кочовиків зі сходу, котрі відкинули русів від їх звичного південного напрямку експансії і примусили їх шукати нові об'єкти для завоювання [10, 37].

Інша причина західних завоювань руських князів, на думку польських істориків, – у торговельних інтересах Давньоруської держави. С.Закшевський вбачав їх у перерванні печенігами торгових зв'язків Русі з Візантією. Руси, не маючи сил здолати кочовиків, “спробували обігнути їх володіння і через завоювання в 981 р. Червєнських городів хотіли вести торгівлю з Візантією через Семигород” [14, 246]. Іншу причину завоювань історик бачив у наявності на Прикарпатті покладів солі. Подібні погляди відстоював і Ф.Конечни. Він бачив у походах на “землі ляхів” намагання руських князів опанувати торговельними шляхами, що пов'язували Русь з Центральною Європою. Завоюванням Прикарпаття, Ужоцького перевалу та Словаччини Володимир планував заволодіти виходом до торгівлі по Дунаю, що не вдалося здійснити його батькові Святославу через підкорення Болгарії [8, 9]. Також руси організували торговельний шлях через Волинь на територію Польщі та Німеччини. З цією метою Володимир витіснив з-над Бугу племена ятвягів і облаштував низку варязьких поселень на шляху, зокрема, Володимир Волинський [8, 11].

Наступним витком протистояння обох народів став київський похід Болеслава I Хороброго в 1018 р., що для польських дослідників та широких суспільних верств став прикладом політики, скерованої на регіональне лідерство Польщі. Історики вважали, що саме похід на Київ сприяв усвідомленню польськими володарями, передовсім Болеславом Хоробрим, важливості приєднання земель над Бугом та Дністром задля дієвої “руської політики” [8, 12]. Дослідники також високо оцінювали факт розширення кордонів держави Болеслава до східних етнографічних меж розселення польських племен. С.Закшевський вважав, що саме з походу Болеслава у польській політичній

свідомості терени Червенських городів стали в центрі усієї руської політики Польщі. Відтоді ці землі почали розглядатись “взагалі Руссю до якої мається право” [14, 59].

Для істориків була важливою проблема тривалості польського панування на “землі ляхів”. Акцент на тривалості володарювання Польщі на “південно-східних кресах” мав показати глибину впливів політичного та суспільного устрою, а також культурних зв’язків із центром польської держави, налагодженню єдності між усіма польськими племенами. Тому для польських дослідників важливим було визначення часу, коли ці терени відпали від Польщі і були знову приєднані до Русі. Багато уваги цій проблемі присвятив Ф.Конечни. Дослідник погоджувався з фактом нового прилучення давньої Галичини та Волині до Русі Ярославом Мудрим. Такі успіхи Русі польські історики пов’язували з падінням централізованої влади у Польщі після смерті Болеслава Хороброго. Так, спочатку Ярослав відібрав ці землі у слабого князя Мешка II в 1031 р., а пізніше закріпив їх через союз з новим володарем Польщі Казимиром Відновителем. Останньому Ярослав надав військову допомогу в боротьбі з його суперником Маславом Мазовецьким і з цією метою здійснив у 1041 та 1047 роках походи на терени Польщі. Це узалежило Казимира від Ярослава й унеможливило домагання польського володаря на володіння “землею ляхів” [7, 9].

Попри безсумнівність факту повернення Руссю Червенських городів польські дослідники доводили нестабільність їх приналежності до Польщі чи Русі. З цією метою історики шукали факти нового приєднання цих земель до польської держави. Дискусія у польській міжвоєнній історичній науці розгорнулася довкола проблеми захоплення Червенських городів Болеславом II Сміливим (Щедрим). С.Закшевський припускав, що Болеслав II, надаючи допомогу Ізяславу Ярославичу у міжусобиці з його братами, міг “у докладно невідомому часі в 1069 – 1074 роках на коротко повернути ці городи або їх частину” [14, 74]. Історик припускав, що саме справа Червенських городів могла бути причиною конфліктів між обома володарями, що були урегульовані лише за посередництва Папської курії в 1076 р. А.Шельонговський, за відсутності надійних джерельних даних щодо завоювань Болеслава II, вдався до аналізу свідчень, що

відносились до 1090-х років і зробив висновок про приналежність давньої Галичини до Польщі. З цього історик висунув гіпотезу про безперервність польського панування на цих теренах і вважав, що повернути Польщі їх міг лише Болеслав Сміливий [12, 74 – 75].

Натомість, Ю.Відаєвіч ставив під сумнів нове прилучення Червенських городів до Польщі і вважав, що наведені Яном Длугошем дані про приєднання цих земель Болеславом II Сміливим є копією його ж тексту, присвяченого завоюванням Болеслава I Хороброго. Він мав їх за компіляцію літописця, свідчення якого щодо давніх подій взагалі були сумнівними. Вважаючи руські літописи найбільш вірогідним джерелом щодо події цього періоду, Ю.Відаєвіч схилився до думки про приналежність цих земель до Русі ще від часів Ярослава Мудрого, адже “літописцеві були невідомі завоювання цього монарха” (Болеслава II Сміливого – Т.Г.) [13, 7].

Проблема входження теренів майбутніх “південно-східних кресів” Другої Речі Посполитої до Польщі чи Русі мала велике політичне значення і тому польські дослідники намагались зробити акцент на тривалості саме польського панування на цих землях. На його основі вибудовувались концепції єдності всіх земель міжвоєнної польської держави за традиціями їх “історичної” приналежності до Польщі. Натомість на міжнародній арені вони слугували аргументом щодо “історичності” східного кордону Другої Речі Посполитої.

Отже, проблеми етнічних процесів на теренах давньої Галичини та Волині посідали вагоме місце серед зацікавлень польських істориків. Така увага значною мірою зумовлювалася новими політичними обставинами, що склалися в часи Другої Речі Посполитої. Особливістю у підходах польських істориків до окреслених проблем був їх розгляд через призму аксіоматичності твердження про польське “історичне право” на володіння Галичиною та Волинню. Це випливало з традиційних візій, що склалися у польській історичній свідомості протягом століть панування над цими землями. Тому історики фактами минулого хотіли підтвердити легітимність польських домагань на володіння західноукраїнськими землями вже у часи після Першої світової війни. Цю мету дослідники намагались досягти

передовсім через доведення польських етнічних коренів автохтонного населення регіону “південно-східних кресів”. Особливо цікавим для них також був процес входження цих земель до складу польської та руської держав. Тривалість перебування регіону під польським пануванням була для дослідників аргументом на доказ глибокого його зв'язку з польською державою. Польські політичні та громадські діячі використовували одержані висновки для політичної пропаганди на міжнародній арені щодо доцільності приєднання “південно-східних кресів” до польської держави. Також вони були покладені в основу польської національної ідеології та концепцій, що передбачали формування у поляків і українців усвідомлення політичної та культурної єдності населення західноукраїнських і польських земель, як єдиної політичної нації.

Проблеми ранньої етнічної історії західноукраїнських земель у польській історіографії мають великі перспективи для їх подальшого дослідження. Можливим є виділення окремих історіографічних аспектів окресленої проблематики, як, наприклад, формування польсько-українського етнічного кордону чи проблеми етнічної самоідентифікації населення давньої Галичини та Волині у працях польських істориків. Перспективним є також розширення хронологічних меж дослідження з міжвоєнного періоду на часи як до Першої світової війни, так і від середини ХХ століття до сьогодення.

Джерела та література

1. Грушевський М. Історія України-Руси. Т.1. До початку XI віка. – К.: Наукова думка, 1991. – 736 с.
2. Brückner A. Dzieje kultury polskiej. T.1. Od czasów przedhistorycznych do r. 1506. – Kraków: Nakładem Krakowskiej Spółki Wydawniczej, 1930. – 650 s.
3. Cercha St. Chełmszczyzna – ziemią “Grodów Czerwieńskich” // Świat Słowiański. T.1. – Kraków, 1913. – S. 256 – 289.
4. Grodecki R., Zachorowski St. Dzieje Polski Średniowiecznej. T. 1. Do roku 1333. – Kraków: Nakład Krakowskiej Spółki Wydawniczej, 1926. – 418 s.

5. Halecki O. Historia Polski. – Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL. Katolicki Ośrodek Wydawniczy “Veritas”, 1992. – 312 s.

6. Historia polityczna Polski. Cz.I. Wieki średnie. – Warszawa – Lublin – Łódź – Kraków – New York: Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności. Skład Główny Księgarni Gebethner i Wolff, 1922. – 584 s.

7. Koneczny F. Dzieje Rosji od Najdawniejszych do Najnowszych czasów. – Poznań – Lwów – Lublin – Łódź: Wydawnictwo M.Arcta w Warszawie, 1921. – 294 s.

8. Koneczny F. O pierwotnej polskości Ziemi Chełmskiej i Rusi Czerwonej. – Warszawa: Druk. Art. K. Kopytowski i S-ka Nowy-Świat 47., 1920. – 32 s.

9. Polska, jej dzieje i kultura. Od czasów najdawniejszych do chwili obecnej. T. 1. od pradziejów do roku 1577. – Warszawa: Nakładem Księgarni Trząski, Everta i Michalskiego, 1927. – 588 s.

10. Sobieski W. Dzieje Polski. T.1. Do roku 1696. – Warszawa: Wydawnictwo Zorza, 1938. – 268 s.

11. Smoleński W. Historia Polski. – Warszawa – Lublin – Łódź – Poznań – Kraków: G. Gebetner i Spółka, 1925. – 212 s.

12. Szelański A. Kwestia Ruska w świetle historii. Odbitka z “Przeglądu Narodowościowego”. – Warszawa: Druk F.Wyżńskiego i S-ki, 1911. – 144 s.

13. Widajewicz J. Południowo-Wschodnie Kresy Polski w X i XI wieku. – Poznań: Nakładem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauki, 1937. – 82 s.

14. Zakrzewski S. Bolesław Chrobry Wielki. – Lwów – Warszawa – Kraków: Wydawnictwo Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich, 1925. – 440 s.

Гриневич Тарас. Проблеми ранней этнической истории западноукраинских земель в польской межвоенной историографии. В статье анализируются взгляды польских историков межвоенного периода на процессы этногенеза на западноукраинских землях во времена Киевской Руси. Исследуется ход дискуссии вокруг происхождения племен ляхов и Червенских городов, проблемы вхождения древней Галичины и Волыни в состав польской и русской государств в польской историографии. Выявлено значительное влияние политической идеологии на рассмотрение данных проблем польскими историками.

Ключевые слова: Западная Украина, Галиция, Волынь, польское государство, Киевская Русь, ляхи, этногенез, происхождение, граница.

Hrynevych Taras. Problems of early ethnic history of the Western Ukrainian lands in the Polish interwar historiography.

The article analyzes the views of Polish historians of the interwar period on the processes of ethnogenesis in the Western Ukrainian lands in the times of Kyiv Rus. The debate on the origin of tribes of Polish and Chervenski castles, as well the problem of ancient Galicia and Volhyn' entering in the Polish and Russian states is investigated in the Polish historiography. A significant impact of political ideology to the consideration of these issues by Polish historians is revealed.

Keywords: Western Ukraine, Galicia, Volhyn', Polish states, Kyiv Rus, ethnogenesis, origin, border.